Повернення британського правління і валютне питання

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

Капітуляція і Британська військова адміністрація

Імператор Хірохіто оголосив про капітуляцію Японії 15 серпня 1945 року. Британські війська висадилися в Пенангу 3 вересня, а в Сінгапурі — 5 вересня 1945 року, де їх зустрічали радісні натовпи. 12 вересня 1945 року генерал Ітаґакі Сейсіро, діючи від імені фельдмаршала графа Тераучі, підписав акт про капітуляцію в залі засідань Муніципальної будівлі. Прийняв його лорд Луїс Маунтбеттен, верховний головнокомандувач союзних сил у Південно-Східній Азії.[1]

До кінця березня 1946 року островом керувала Британська військова адміністрація. Коли 1 квітня 1946 року Сінгапур став окремою коронною колонією, Наказ у Раді про колонію Сінгапур

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

(Singapore Colony Order in Council) заснував Верховний суд у складі Високого суду та Апеляційного суду. Відокремлення Сінгапуру від Малайського Союзу, утвореного того самого дня, заклало конституційне підґрунтя для різних шляхів Сінгапуру та півострова, які простежує частина C, розділ II.[2]

Військова адміністрація зіткнулася з економікою в руїнах: Малаї бракувало продовольства й медикаментів. До війни вона імпортувала понад половину свого рису, тож союзна блокада імпорту та експорту завдала особливо тяжкої шкоди. Лондон не збирався фінансувати відбудову, а імпорт з-поза стерлінгової зони суворо обмежували. Хабарництво, контрабанда, вимагання й чорний ринок за японців стали «способом життя», і ці звички пережили прихід британців.[3]

Жодної вартості для «бананових грошей»

Найважливіше рішення військової адміністрації стосувалося валюти. Вона постановила, що японським «банановим грошам» не слід надавати «жодної вартості». В обіг випустили банкноти номіналом від одного цента до 10 000 доларів, а десятидоларову банкноту 1940 року та старі банкноти Стрейтс-Сетлментс оголосили законним платіжним засобом. Про окупаційну валюту заявили, що вона «варта не більше, ніж папір, на якому її надруковано». Прокламації про законний платіжний засіб і про мораторій на борги передрукувала *Malaya Gazette* від 1 листопада 1945 року.[4]

Рішення мало чітку логіку: японські банкноти не мали забезпечення, багато з них не мали номерів, а їхня кількість була невідома. Викуп за будь-яким курсом переклав би витрати японської окупації на колоніальну скарбницю та резерви валютного правління. Спеціальний комітет (Select Committee)

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

згодом зазначив, що ненумеровані й незабезпечені банкноти взагалі не становили «емісії валюти». Японія як емітент їх так ніколи й не обміняла.[5]

Для окремих людей наслідки були суворими. Ті, хто на момент визволення тримав японську валюту, втратили все, що мали в цій формі. Дехто залишився взагалі без придатних грошей. Ті, хто ховав стрейтс-долари або малайські долари, побачили, що їхні банкноти знову дійсні. Результат винагородив тих, хто не довіряв окупантові, і покарав тих, хто корився. «Бананові» банкноти стали сувенірами, на них ставили штампи або пробивали як погашені, їх використовували як папір для календарів на 1946 рік. Малайське валютне правління, яке всю війну тримало свої резерви в Лондоні, відновили 1 квітня 1946 року.[6]

Борги, депозити і законодавство зі зворотною силою

Відмова визнати вартість окупаційної валюти розв'язала одне питання й відкрила багато інших. Під час окупації боржники погашали довоєнні позики «банановими» банкнотами, вкладники знімали ними свої депозити, орендарі сплачували ними оренду, за них продавали нерухомість. Якщо банкноти не мали вартості, чи погасили ці платежі борги? Банки стверджували, що вкладники, які прийняли виплату в японській валюті, правомірно погасили свої вимоги.[7] Кредитори, яким довоєнні позики повернули знеціненими банкнотами, стверджували протилежне. Без законодавства судам довелося б вирішувати тисячі таких спорів у кожній справі окремо.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Суди Бірми показали, наскільки це було б складно. У справі *Chan Taik v Dooply* Високий суд Бірми постановив, що японська військова влада мала повноваження лише випускати банкноти на доповнення до законної валюти. Прирівнювання її валюти до законної валюти виходило за межі цих повноважень, тож так звана японська валюта ніколи не була законною валютою в Бірмі. Після того як подальші труднощі спонукали бірманський суд рекомендувати законодавче врегулювання, Бірма ухвалила Закон про оцінку японської валюти (Japanese Currency (Evaluation) Act). Він оцінював окупаційні банкноти за ковзною шкалою: за номіналом для 1942 року і лише в 5 % від вартості доокупаційних банкнот для 1945 року.[8]

Сінгапур і Федерація Малайя пішли тим самим шляхом законодавства зі зворотною силою. Законопроєкт про боржників і кредиторів (окупаційний період) 1948 року (Debtor and Creditor (Occupation Period) Bill 1948) пройшов через спеціальні комітети обох територій. Ухвалене законодавство розрізняло «доокупаційні борги» та «окупаційні борги». Частково непогашений окупаційний борг переоцінювали за шкалою станом на дату вимоги або на 12 серпня 1945 року, залежно від того, яка дата раніша. Якщо переоцінений залишок становив менше 100 доларів у малайській валюті, нічого не підлягало сплаті. Далі з'явилися інші заходи, зокрема Ордонанс про скасування Прокламації про мораторій 1949 року (Moratorium Proclamation (Repeal) Ordinance 1949) та Ордонанс про права й обов'язки принципалів і агентів (окупаційний період) 1949 року (Principals and Agents Rights and Liabilities (Occupation Period) Ordinance 1949).[9]

Дослідження С. К. Даса (S. K. Das) 1960 року, яке зібрало це законодавство, дійшло висновку, що коригувальне законодавство було єдиним ефективним способом розв'язати ці

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

проблеми. Законодавство не могло повернути втраченого. Проте воно могло замінити непередбачувану масу судових спорів правилами, які кредитори й боржники могли застосовувати. Так колонія відновила базовий елемент дієвої кредитної системи: певність щодо того, скільки вартий борг і як його можна погасити. Самі довоєнні банкноти демонетизували 31 серпня 1948 року, коли всі банкноти, датовані до 1 липня 1941 року, втратили статус законного платіжного засобу.[10]

Воєнні збитки, воєнні злочини і «кривавий борг»

Матеріальні збитки компенсували через схему відшкодування воєнних збитків. У квітні 1949 року в запитанні в Палаті громад зазначалося, що від Британії вимагають ще 220 млн доларів на додаток до вже обіцяних 85,7 млн. До лютого 1952 року в Сінгапурі та Федерації Малайя подали близько 200 000 заяв. Остаточні суми визначили за 80 000 з них, а виплачені на той час частки становили від 30 до 60 %.[11] Отже, компенсація покрила лише частину втрат і надійшла через роки після завдання шкоди.

Кримінальну відповідальність встановлювали в низці процесів над воєнними злочинцями, які проводила британська влада. З 21 січня 1946 по 12 березня 1948 року в Сінгапурі відбувся 131 процес. Процес щодо Сук Чін тривав з 10 березня по 2 квітня 1947 року. Усіх сімох обвинувачених офіцерів визнали винними: генерал-лейтенанта Кавамуру Сабуро та підполковника Оїсі Масаюкі засудили до смертної кари, решта п’ятеро отримали довічне ув’язнення. Кавамуру й Оїсі повісили 26 червня 1947 року.[12]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Фінансова претензія китайської громади до Японії залишалася відкритою два десятиліття. Після того як у лютому 1962 року на East Coast Road виявили останки жертв війни, Сінгапурська китайська торгова палата (Singapore Chinese Chamber of Commerce) створила комітет для їх ексгумації. 25 серпня 1963 року палата за підтримки уряду організувала на Паданзі мітинг «кривавого боргу», який зібрав близько 120 000 людей і вимагав M$ 50 млн компенсації. 25 жовтня 1966 року Японія погодилася сплатити S$ 50 млн, половину як грант і половину як позику. Вона назвала цей платіж «жестом спокути» й уникала слів «відшкодування збитків» і «репарації». Частину коштів спрямували на Меморіал цивільним жертвам війни, який Лі Куан Ю відкрив 15 лютого 1967 року, у двадцять п'яту річницю падіння Сінгапуру.[13]

Врегулювання 1966 року закрило рахунок номінальною сумою, що дорівнювала «дарунку» 1942 року. Прийнявши його, молода незалежна держава розчистила шлях до економічних відносин з Японією, чиї інвестиції сприяли програмі індустріалізації, описаній у частині C, розділі III.

Примітки

1. Wikipedia, "Japanese occupation of Singapore" (дата звернення: листопад 2026 р.): Хірохіто оголосив про капітуляцію Японії 15 серпня 1945 року; 5 вересня 1945 року британські війська зустрів радісний натовп; Wikipedia, "Malayan dollar" (дата звернення: листопад 2026 р.): британські війська висадилися в Пенангу 3 вересня 1945 року і в Сінгапурі 5 вересня 1945 року. Roots.gov.sg (National Archives of Singapore), "The Japanese surrender at the Municipal Building" (дата звернення: листопад 2026 р.): 12 вересня 1945 року генерал Itagaki Seishiro очолив японську делегацію і підписав Instrument of Surrender від імені

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

фельдмаршала графа Terauchi; лорд Louis Mountbatten прийняв капітуляцію в Council Chamber Муніципальної будівлі. ↩

2. Supreme Court of Singapore, "History of the Courts", judiciary.gov.sg (дата звернення: листопад 2026 р.): після капітуляції 12 вересня 1945 року Сінгапуром тимчасово керували британські військові; військова адміністрація завершилася 31 березня 1946 року, і Сінгапур став окремою коронною колонією; "The Singapore Colony Order in Council established the Supreme Court, consisting of a High Court and a Court of Appeal". Wikipedia, "British Military Administration (Malaya)" (дата звернення: листопад 2026 р.): Малайський Союз почав діяти 1 квітня 1946 року, що поклало край BMA. ↩

3. Wikipedia, "British Military Administration (Malaya)" (дата звернення: листопад 2026 р.): наприкінці війни Малаї бракувало продовольства й медикаментів; до війни вона імпортувала понад 50 % рису; Лондон не збирався фінансувати відбудову; імпорт з-поза стерлінгової зони суворо обмежували. Wikipedia, "British Military Administration (Malaya)" (дата звернення: листопад 2026 р.): за японців хабарництво, контрабанда, вимагання й чорний ринок стали "a way of life". ↩

4. Wikipedia, "Malayan dollar" (дата звернення: листопад 2026 р.): "It was decided that no value whatever should be accorded the Japanese banana money"; в обіг випустили банкноти від 1 цента до 10 000 доларів, а 10-доларову банкноту 1940 року та старі банкноти Стрейтс-Сетлментс оголосили законним платіжним засобом. Wikipedia, "British Military Administration (Malaya)" (дата звернення: листопад 2026 р.): японську окупаційну валюту оголосили "worth no more than the paper on which it is printed"; колишня малайська валюта стала законним платіжним засобом, а воєнні заощадження було знищено. Kratoska, "Banana Money", 1992, примітка 36 (примітки за Cambridge Core,

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

листопад 2026 р.): прокламації про законний платіжний засіб, мораторій, контроль цін і контроль продовольства опубліковано в *Malaya Gazette* від 1 листопада 1945 року. ↩

5. Kratoska, "Banana Money", 1992, примітка 58 (примітки за Cambridge Core, листопад 2026 р.): Select Committee зазначив, що ненумеровані, незабезпечені японські банкноти не становили "an issue of a currency". Wikipedia, "Japanese government-issued dollar in Malaya and Borneo" (дата звернення: листопад 2026 р.): "The currency became entirely worthless, and to this day the Japanese government has refused to exchange these currencies." ↩

6. Wikipedia, "British Military Administration (Malaya)" (дата звернення: листопад 2026 р.): деякі люди залишилися без придатної валюти, а воєнні заощадження було знищено. Wikipedia, "Japanese government-issued dollar in Malaya and Borneo" (дата звернення: листопад 2026 р.): мешканці, які ховали стрейтс-долари або малайські долари, змогли користуватися ними після відновлення британського контролю. Wikipedia, "Japanese government-issued dollar in Malaya and Borneo" (дата звернення: листопад 2026 р.): на вцілілі банкноти ставили штампи як на воєнні сувеніри, використовували їх як папір для друку календарів на 1946 рік або пробивали як погашені. Wikipedia, "Malayan dollar" (дата звернення: листопад 2026 р.): цивільну адміністрацію відновили 1 квітня 1946 року, і того ж дня відновили валютне правління. ↩

7. Kratoska, "Banana Money", 1992, примітка 62 (примітки за Cambridge Core, листопад 2026 р.): банки стверджували, що вкладники, які прийняли виплату в японській валюті, правомірно погасили їхні зобов'язання. ↩

8. Hla Aung, рецензія на працю S. K. Das, *University of Malaya Law Review*, vol. 2, no. 2, грудень 1960 р., 354, з цитатою судді San Maung у

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

справі *Chan Taik v Dooply*: було "entirely beyond their competence to issue an Ordinance such as the Burma Monetary Arrangements Ordinance, 1942, equating their currency to the lawful currency of the country". Hla Aung, рецензія на працю S. K. Das, *University of Malaya Law Review*, грудень 1960 р., 354: Japanese Currency (Evaluation) Act (Act XXXVI of 1947) оцінював японську валюту "on a gradually reducing scale", за номіналом доокупаційної валюти для 1942 року і в "only 5% of that of pre-occupation notes" для 1945 року. ↩

9. Kratoska, "Banana Money", 1992, примітки 67, 69 і 71 (примітки за Cambridge Core, листопад 2026 р.): Debtor and Creditor (Occupation Period) Bill, 1948, пройшов через спеціальні комітети в Сінгапурі та Федерації Малайя (Singapore Paper No. 31 of 1948; Federation Paper No. 38 of 1948). Hla Aung, рецензія на працю S. K. Das, *University of Malaya Law Review*, грудень 1960 р., 354: повоєнне законодавство Малаї "draws a distinction between 'pre-occupation debt' and 'occupation debt'"; непогашені залишки переоцінюють "in accordance with scale, either as on the date of demand or as at the twelfth day of August, 1945 whichever of such dates is earlier"; якщо менше 100 доларів у малайській валюті, "nothing is deemed payable". Kratoska, "Banana Money", 1992, примітки 90 і 100 (примітки за Cambridge Core, листопад 2026 р.): Moratorium Proclamation (Repeal) Ordinance, 1949, та Principals and Agents Rights and Liabilities (Occupation Period) Ordinance, 1949. ↩

10. Hla Aung, рецензія на працю S. K. Das, *University of Malaya Law Review*, грудень 1960 р., 352: однією з цілей автора було "to show that remedial legislation was the only effective means to enable a flustered mind to find a plausible answer". Wikipedia, "Malayan dollar" (дата звернення: листопад 2026 р.): "All notes bearing dates prior to 1 July 1941, were demonetised on 31 August 1948." ↩

11. *Hansard*, House of Commons, 6 квітня 1949 р., vol. 463, c. 2058, "Singapore and Malaya (War Damage)": Mr Channon згадав про "a further 220

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

million dollars”, яких вимагали від Великої Британії “in addition to the 85.7 millions already promised”. *Hansard*, House of Commons, 20 лютого 1952 р., vol. 496, cc. 228–229, “Malaya (War Damage Commission)” (Oliver Lyttelton): у Сінгапурі та Федерації Малайя подано близько 200 000 заяв; остаточні суми визначено за 80 000; виплачено частки від 30 до 60 %. ↩

12. Timothy Pwee, “A War Crimes Trial Snapshot”, *BiblioAsia*, vol. 11, issue 4, січень–березень 2016 р.: 131 процес “held between 21 January 1946 and 12 March 1948”; процес щодо операції Сук Чін тривав з 10 березня по 2 квітня 1947 року; Kawamura Saburo та Oishi Masayuki засудили до смертної кари, решта п’ятеро офіцерів отримали довічне ув’язнення. Wikipedia, “Sook Ching” (дата звернення: листопад 2026 р.): Kawamura та Oishi повісили 26 червня 1947 року. ↩

13. Lee Meiyu and Seow Peck Ngiam, *BiblioAsia*, липень–вересень 2022 р.: 19 лютого 1962 року *Nanyang Siang Pau* повідомила про виявлення останків на East Coast Road; 28 лютого 1962 року Singapore Chinese Chamber of Commerce створила Disposal of Remains Committee. Henedick Chng, “Why ‘Syonan-to’ is still painful”, *Mothership*, 18 лютого 2017 р.: мітинг “Blood Debt” 25 серпня 1963 року, організований Singapore Chinese Chamber of Commerce за підтримки уряду, зібрав 120 000 людей і вимагав M$ 50 млн компенсації. Wikipedia, “Sook Ching” (дата звернення: листопад 2026 р.): 25 жовтня 1966 року Японія погодилася сплатити S$ 50 млн, половину як грант і решту як позику; платіж кваліфікували як “gesture of atonement”, уникаючи слів “damages” чи “reparations”. Wikipedia, “Japanese occupation of Singapore” (дата звернення: листопад 2026 р.): частину компенсації спрямовано на Civilian War Memorial, відкритий Лі Куан Ю 15 лютого 1967 року; Lee Meiyu and Seow Peck Ngiam, *BiblioAsia*, липень–

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

вересень 2022 р.: меморіал відкрив Лі Куан Ю 15 лютого 1967 року. ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com